

УДК 658.7:659.2

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-270-3-181-189

СТЕПАНЮК О. С.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

СУЧАСНА СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто зміст основних форм фінансової звітності з точки зору їх інформативності щодо оцінки ефективності використання оборотних активів. Показана недоцільність окремого розділу III в активі балансу і, відповідно, розділу IV пасиву балансу, обґрунтовано вимоги до статей фінансової звітності, які наведені під назвою «інші»: інші активи, інша дебіторська заборгованість тощо.

Ключові слова: фінансова звітність, інформація, оборотні активи, ефективність, баланс, примітки (розкриття), положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності, концептуальна основа, якісні характеристики фінансової звітності.

STEPANYUK O.

Ivano-Frankivsk national technical university of oil and gas

MODERN SYSTEM OF INFORMATION PROVISION OF MANAGEMENT OF CURRENT ASSETS OF ENTERPRISES

Trustworthy, reliable and impartial information, which is formed in the accounting system and presented mainly in the financial statements of an enterprise, is absolutely necessary for the purposes of management. Accordingly, the purpose of this study is to show the informational value of financial reporting in assessing the efficiency of the use of working assets.

Present and future investors are interested in the financial condition of the enterprise, whose indicators are the ability of the entity to generate cash flows, effectively use current assets. However, external users do not have such an assessment of information other than official financial reporting, therefore an assessment of information that is in the financial statements of the enterprise is provided. The content of the main forms of financial reporting from the point of view of their informativity in evaluating the efficiency of the use of current assets is considered. It is shown the inappropriateness of a separate section III in the balance sheet asset and, accordingly, in section IV of the liability balance sheet, the requirements for the financial statements, which are given under the name "other", are substantiated: other assets, other receivables, etc.

It was established that the basis for assessing the efficiency of the use of current assets is the information provided in the financial statements: "Balance sheet (Financial Statement)", "Statement of comprehensive income", "Statement of cash flows" and notes (disclosure) to these reports. Analysis of the content of the "Balance" showed: it is inappropriate to distinguish in the separate section of the asset balance section III "Non-current assets held for sale and disposal groups". This should be a separate article in Section II of the Balance. It is also inappropriate to distinguish in Section IV the liabilities of the Balance Sheet "Obligations related to non-current assets held for sale and disposal groups". This information should be presented in Section II of the Balance Sheet for long-term liabilities and in Section III on current liabilities. Significant information on the effectiveness of the use of current assets is disclosed in the notes (disclosures) to the financial statements. The report "Cash Flow Statement" provides an opportunity to assess the ability to generate cash flows, which is a very important indicator of the company's livelihood.

Information provided under the name "other" ("other accounts receivable", "other assets", other receipts, etc.) must not exceed 10% of the analyzed phenomenon and must necessarily be disclosed in the notes to the financial statements, otherwise the information is uncertain therefore can not be used in the analysis and conclusions.

Keywords: financial statements, information, current assets, efficiency, balance, notes (disclosure), accounting regulations (standards), international financial reporting standards, conceptual framework, qualitative characteristics of financial statements.

Постановка задачі. Показати інформаційну цінність фінансової звітності при оцінці ефективності використання оборотних активів.

Аналіз досліджень та публікацій. Теперішні і майбутні інвестори цікавляться фінансовим станом підприємства, показниками якого є здатність господарюючого суб'єкта генерувати грошові потоки, ефективно використовувати оборотні активи. Однак у зовнішніх користувачів немає для такої оцінки інформації, крім офіційної фінансової звітності. Тому надамо оцінку інформації, яка є в фінансовій звітності підприємства.

Виділення не вирішених частин. Аналізом змісту фінансової звітності присвятили свої праці наступні вчені: Дацко К. П. [1, с. 380–384], Жолнер І. В. [2], Задорожний З.-М. В. [3, с. 115–124], Кузнецова С. А. [4], Орлова В. К., Кафка С. М. [5, с. 3–8] та ін., але і до цього часу є питання щодо інформації цінності фінансових звітів.

Формулювання цілей. Процес прийняття управлінських рішень базується на наявній інформації. Не дарма кажуть, що той хто володіє інформацією, володіє світом. Для цілей управління конче потрібна правдива, достовірна та неупереджена інформація, яка формується в системі бухгалтерського обліку та представлена, головним чином, у фінансовій звітності підприємства. Відповідно ціллю даного дослідження є встановити головні вимоги до фінансової звітності як інформаційного забезпечення управлінських процесів оборотними активами та визначити напрямки його удосконалення в сучасних умовах господарювання.

Економічна інформація в системі прийняття управлінських рішень щодо оборотних активів

Інформація є дуже різноманітною: науковою, технічною, виробничою, управлінською, економічною, оперативною, фейковою тощо. Кожний вид інформації має свої технології обертання, форми представлення,

вимоги до достовірності та інше. Жолнер І. В. [1, с. 11] класифікує інформацію, що використовується в управлінні, наступним чином: за формою відображення (візуальна (графіки, таблиці, тобто діаграми і т. д); аудіо інформація (сприймається на слух завдяки звукозапису); аудіовізуальна (поєднує інформацію у формі зображення і звуку); за формою подання (цифрова, буквена, кодова); за порядком виникнення первинна, похідна); за характером носіїв інформації (документована, не документована); за призначенням, директивна (розпорядча), звітна, довідково-нормативна); за напрямом руху (вхідна, вихідна); за способом відображення (текстова (алфавітна, алфавітно-цифрова), графічна (креслення, діаграми, схеми, графіки); за способом обробки (така, що піддається механізованій обробці і не піддається); за функцією, яку виконує (розпорядча, зворотного зв'язку, запам'ятовуюча).

Безумовно, цю класифікацію можна доповнювати. Наприклад, доцільно внести таку класифікаційну ознаку як галузь або сфера: економічна, соціально-політична, ідеологічна, тощо. В цьому дослідженні особливий інтерес представляє економічна інформація.

Економічна інформація – це сукупність відомостей, що відображають відносини і процеси пов'язані з виробництвом, обміном та споживанням матеріальних і нематеріальних благ [6]. Економічна інформація використовується на всіх рівнях управління економікою, починаючи від загальнодержавного рівня і закінчуючи домогосподарством. Предметом подальшого розгляду буде інформація, яка подається в фінансовій звітності підприємства.

Головне завдання бухгалтерського обліку – надати зацікавленим особам правдиву інформацію щодо результатів діяльності суб'єкта господарювання. Основна частина такої інформації міститься в фінансовій звітності. Вимоги щодо порядку відображення інформації в фінансовій звітності встановлені стандартами, про що необхідно розкрити більш детально.

Питання формування і розкриття інформації для цілей управління регулюються Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО), в їх основу були покладені МСБО. До цього дня триває поступовий перехід на МСБО. На початок 2019 року за МСБО звітуються:

- публічні акціонерні товариства;
- підприємства, що становлять суспільний інтерес (емітенти цінних паперів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи, великі підприємства);
- підприємства які проводять доцільність у видобутку корисних копалин загальнодержавного значення перелік корисних копалин загальнодержавного значення затвердженого Постановою КМУ від 12.12.1994 р. № 827) [7];
- підприємства які провадять господарську діяльність за видами, визначеними КМУ згідно Постанови КМУ від 28 лютого 2000 р. № 419 [8].

Інші підприємства самостійно обирають як складати фінансову звітність: за МСБО чи за П(С)БО.

Форми звітності однакові і для тих, хто складає фінансову звітність МСБО і для тих, хто складає звітність за П(С)БО, а склад звітності залежить, по-перше від періоду звітування (річна звітність чи квартальна) та від розміру підприємства (великі, середні, малі, мікро- та малі, які знаходяться на єдиному податку). Повний пакет звітності складають великі і середні підприємства при звітуванні за рік.

До повного пакету фінансової звітності входить:

- ф. 1 баланс (звіт про фінансовий стан);
- ф. 2 звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід);
- ф. 3 звіт про рух грошових коштів;
- ф. 4 звіт про власний капітал;
- ф. 5 примітки до річної фінансової звітності;
- звіт про управління;
- звіт про платежі на користь держави – цей звіт складають підприємства, які провадять діяльність у видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес.

Таким чином, формально звітність складається за МСФЗ, не відрізняється від складеної за П(С)БО і хоча П(С)БО складені на основі МСБО, однак вимоги до фінансової звітності відрізняються. Найчастіше це різниця пов'язана з моментом визначення окремих господарських подій (особливо це стосується доходів і витрат, а як наслідок фінансового результату), оцінкою активів і зобов'язань на дату звітності та розкриття інформації. Доцільно звернути увагу на те, що міжнародні стандарти раніше всі називалися стандартами бухгалтерського обліку, але вони встановлювали правила складання фінансової звітності. Тому переглянуті радою з міжнародних стандартів МСБО зараз називають міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

На даний час діють МСБО і МСФЗ. Очевидно поступово МСБО будуть замінені на МСФЗ. З цього можна зробити висновок, що в міжнародному масштабі стандартами регламентується не порядок ведення обліку, а порядок складання фінансової звітності.

Фінансова звітність складається в основному для зовнішніх користувачів, а внутрішні користувачі особливо менеджери вищого рівня безумовно, користуються фінансовою звітністю, але в їх розпорядженні є і інша інформація, наприклад, інформація управлінського обліку, яка призначається тільки для внутрішніх цілей. Зовнішнім користувачам не цікаво, як на підприємстві здійснюється бухгалтерський облік, але вони зацікавлені в достовірній інформації щодо результатів діяльності підприємства за звітний період, щодо

фінансового стану підприємства на звітну дату, щодо можливості підприємства генерувати грошові потоки та інші Тому і П(С)БО і МСБО (МСФЗ) диктують порядок представлення інформації у фінансовій звітності, в той же час П(С)БО визначають принципи і методи ведення бухгалтерського обліку, а МСФЗ регламентують принципи подання фінансової звітності інформації про активи, зобов'язання і капітал, доходи і витрати.

Концептуальна основа фінансової звітності так визначає мету фінансової звітності – надати фінансову інформацію про суб'єкт господарювання, що звітує, яка є корисною для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому суб'єктові господарювання. Такі рішення охоплюють придбання, продаж або утримання інструментів власного капіталу та боргових інструментів, а також надання або погашення позик та інших форм кредитів.

Концептуальною основою фінансових звітів встановлено якісні характеристики до інформації, яка подається в фінансових звітах. Вони визначають типи інформації, що, найімовірніше, є найбільш корисними для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів для прийняття рішень про суб'єкт господарювання, що звітує, на основі інформації, уміщеної у його фінансовому звіті.

Під час ведення бухгалтерського обліку слід керуватися такими основними припущеннями як безперервність діяльності та облік за методом нарахувань. Безперервність діяльності означає, що підприємство, як правило, розглядають як діюче, тобто таке, що продовжуватиме свою діяльність в досяжному майбутньому. Припускають, що підприємство не має ні наміру, ні необхідності ліквідувати або суттєво скоротити свою діяльність, інакше кажучи, підприємство було, є і буде. В цих умовах облік ведуть за звичайними правилами. Якщо підприємство має намір ліквідуватися, то в обліку і звітності такого підприємства буде дотримано інших вимог. Наприклад, у діючого підприємства активи оцінюють в основному за історичною собівартістю, а у підприємства, яке має намір ліквідуватися, активи слід показати в балансі за ціною чистої реалізації.

Серед якісних характеристик Концептуальною основою фінансової звітності відокремлюються основні і посилюючі. До основних якісних характеристик віднесено: доречність, суттєвість, правдиве подання, яке охоплює повноту, нейтральність і вільність від помилок.

Доречність (релевантність) – інформація фінансових звітів повинна бути корисною для користувачів, тобто вона повинна впливати на економічні рішення користувачів, допомагати оцінювати їм минулі, теперішні та майбутні події, підтверджувати або виправляти їх минулі оцінки.

Доречна фінансова інформація може спричинити відмінності у рішеннях, які приймають користувачі. Фінансова інформація може спричинити відмінності у рішеннях, якщо вона має передбачувальну цінність, підтверджувальну цінність, або і те, і те. Фінансова інформація має передбачувальну цінність, якщо її можна використати як вхідні дані для процесів, які використовують користувачі для передбачення майбутніх доходів. Фінансова інформація має підтверджувальну цінність, якщо вона забезпечує реакцію (підтверджує або змінює) на попередні оцінки. Інформація вважається суттєвою, якщо її упущення або викривлення можуть вплинути на економічне рішення користувачів, що приймаються на підставі фінансових звітів. Тобто в фінансових звітах потрібно розкривати всі статті, які є достатньо суттєвими для того, щоб вплинути на оцінки і рішення користувачів фінансової звітності. Щоби бути корисною, фінансова інформація повинна не лише подавати відповідні явища у словах і числах, вона повинна правдиво подавати явища. Щоби бути досконало правдивою, звітність повинна мати три характеристики. Вона має бути повною, нейтральною та вільною від помилок. До посилюючих якісних характеристик фінансових звітів Концептуальною основою віднесено: зіставність, можливість перевірки, своєчасність, зрозумілість.

Зіставність – це якісна характеристика, яка дає змогу користувачам ідентифікувати та зрозуміти подібності статей та відмінності між ними. На відміну від інших якісних характеристик зіставність не стосується лише однієї статті. Для порівняння необхідно щонайменше дві статті.

Можливість перевірки допомагає запевнити користувачів у тому, що інформація правдиво подає економічні явища, які вона призначена подавати. Перевірка може бути прямою та непрямою. Пряма перевірка означає перевірку суми або іншого подання прямим спостереженням, наприклад, перерахунком грошей. Непряма перевірка означає перевірку вхідних даних для моделі, формул та інших методів, а також перерахунок вихідних даних за допомогою тієї самої методології. Своєчасність означає можливість для осіб, які приймають рішення, мати інформацію вчасно, так щоб ця інформація могла вплинути на їхні рішення.

Класифікація, розкриття та подання інформації ясно і стисло робить її зрозумілою.

Забезпечення вказаних якісних характеристик має вартісне обмеження. Вартість є найбільш поширеним обмеженням на інформацію, яка може бути надана у фінансовій звітності. Подання фінансової інформації у звітності пов'язане з витратами, і важливо, щоб ці витрати були виправдані вигодами від подання у звітності такої інформації.

У НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [9] подано якісні характеристики фінансової звітності, які повністю співпадають з якісними характеристиками фінансової звітності згідно з Концептуальною основою: зрозумілість інформації, однозначне її тлумачення користувачами; доречність; достовірність; зіставність.

Якщо зіставити вимоги до фінансових звітів, наведені в Концептуальній основі РМСФЗ, і в розглянутих українських нормативних документах, то можна зробити висновок, що, в основному, вони співпадають. Щоб правильно зрозуміти фінансову звітність, необхідно розкрити зміст (сутність) основних вимог

Концептуальної основи до фінансових звітів. При складанні фінансових звітів виходять з припущення, що підприємство не передбачає свою ліквідацію, тобто воно буде працювати в майбутньому, це дуже важливо, тому що, якщо підприємство не планує в майбутньому продовжувати свою діяльність, то всі активи в звітності повинні оцінюватися за ціною чистої реалізації, а різниця між існуючою оцінкою і оцінкою за ціною чистої реалізації вплине на фінансовий результат. Аудитори, які підтверджують фінансову звітність, згідно Міжнародних стандартів аудиту, які в Україні прийняті за національні, повинні надати своє міркування щодо неперервності діяльності підприємства. В умовах неперервної діяльності при складанні фінансової звітності використовують звичайні оцінки активів, які використовуються на підприємстві в поточній діяльності. В числі якісних характеристик фінансових звітів Концептуальною основою виділяють основні і підсилювальні. До основних відносяться доречність, суттєвість і правдиве подання, яке охоплює повноту, нейтральність і вільність від помилок.

Доречність – корисність інформації для користувачів. Вона повинна бути корисною для прийняття рішень щодо доцільності інвестицій в той чи інший суб'єкт господарювання. В Концептуальній основі вказано, що доречна інформація може мати передбачувану цінність, підтверджувальну, або те, і те. Передбачувана цінність – це якщо користувач на підставі цієї інформації може передбачити майбутнє цього суб'єкта з точки зору його прибутковості в майбутньому. Але це не іде мова про прогнозну інформацію, а тільки про те, що є в фінансових звітах. Зараз серед науковців багато обговорюються проблем, пов'язаних з сутністю і призначенням бухгалтерського обліку. А саме, обговорюється питання про те, що бухгалтерський облік повинен бути прогнозним. Передбачуваний характер бухобліку, а точніше інформації, яка подається в фінансових звітах, полягає в тому, що на підставі результатів діяльності в минулому можна передбачити майбутні результати. Підтверджувальна цінність означає, що на підставі інформації фінансових звітів за цей період можна підтвердити висновки, що користувач робив в минулому, тобто підтвердити минулу оцінку.

Інформація фінансових звітів повинна бути суттєвою. Це означає, що у фінансовій звітності повинна наводитися та інформація, опущення якої може вплинути на рішення користувачів. В МСБО, МСФЗ, П(С)БО не наводиться кількісних критеріїв суттєвості. Головна ознака суттєвості – чи вплине не наведена інформація на рішення користувача фінансової звітності. Несуттєві показники або суми часто об'єднуються і наводяться як інші. Але, на наш погляд, по рядку «інші» не може бути сум, яка, наприклад, складає більше 10 % від загальної суми. Наприклад, якщо інші операційні витрати в розділі III «Елементи операційних витрат» ф. 2 «Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» більше 10 % всіх операційних витрат, або інші оборотні активи в ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» більше 10 % всіх оборотних активів, така інформація має невизначений характер. Вона повинна бути розкрита в примітках до фінансової звітності.

Щоб бути корисною, фінансова інформація повинна правдиво подавати всі явища. Щоб бути досконало правдивою, звітність повинна мати 3 характеристики: вона повинна бути повною, нейтральною та вільною від помилок. Повнота означає, що в фінансовій звітності повинна бути наведена вся інформація, щоб користувач зрозумів фінансовий стан господарюючого суб'єкта, процеси, які з ним відбуваються. Для деяких статей фінансової звітності буває необхідним включити пояснення важливих факторів про якість та природу статей, чинники та обставини, що можуть вплинути на їхню якість та природу, розкрити ті процеси, використані для формування числового опису.

Нейтральність – фінансова звітність не повинна мати упередженості у відборі або поданні фінансової інформації. Правдиве подання означає вільна від помилок, тобто у фінансовій звітності не повинно бути помилок або пропусків в описі явища чи процесу. Для оцінки ефективності використання оборотних активів є в ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», в ф. 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», а для аналізу фінансових потоків ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів». Зупинимось більш детально на цих формах фінансової звітності. В Балансі наводяться дані про активи підприємства, зобов'язання та власний капітал. В Концептуальній основі і в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведено визначення цих елементів балансу (табл. 4). Як бачимо з таблиці, визначення активів, зобов'язань і власного капіталу в концептуальній основі і національних стандартах України по суті співпадають.

Таблиця 4

Визначення елементів Балансу*

Елемент	Визначення в	
	Концептуальній основі [10]	НП(С)БО 1 [9]
Актив	Це ресурс, контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, від якого очікують надходження майбутніх економічних вигід до суб'єкта господарювання	Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких як очікується, призведе до отримання економічних вигід в майбутньому
Зобов'язання	Теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає внаслідок минулих подій і погашення якої, за очікуванням спричинить вибуття суб'єкта господарювання ресурсів, які втілюють у собі майбутні економічні вигоди	заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди
Власний капітал	Це залишкова частка в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань	частина в активах підприємства, що залишається після його зобов'язань

*джерело: [9, 10]

Розглянемо структуру Балансу. Слід підкреслити, що в МСБО і МСФЗ форми фінансової звітності, в тому числі і Балансу, не регламентуються, а в Україні існують стандартні форми фінансової звітності, які затверджені Міністерством фінансів України в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [9] і наведені в додатках до нього. В українському Балансі всі активи наведені по мірі збільшення їх ліквідності, це властивість активи перетворюватися в гроші. В гроші активи перетворюються в процесі їх кругообігу. Тому спочатку наводиться інформація про активи, які дуже довго обертаються. Так, основні засоби перетворюється в гроші шляхом амортизації, але їх термін користування довгий, по-перше, обов'язково більше року або операційного циклу, а по-друге він може бути від декількох років до десятків років, або і сотню (будівлі, споруди і т.д.). Дуже важливою інформацією для користувача є інформація щодо руху грошових потоків. Оскільки протягом року мало ліквідні активи в гроші не перетворяться, тому такі активи відокремлені в розділ I, який називається в Балансі «Необоротні активи». А всі інші активи, тобто ті, які протягом року або операційного циклу перетворюються в гроші, називаються оборотними, і наводяться в балансі в розділі II «Оборотні активи». Але в нашому балансі років приблизно десять тому з'явився розділ III «Необоротні активи, утримувані для продажу, та група вибуття». Поява цього розділу не піддається логіці побудови балансу. В цьому розділі показуються ті необоротні активи, до яких прийнято рішення продати або вони якимось іншим чином вибувають (ліквідація якоїсь частини підприємства). Якщо вони вибувають протягом року, то логічно вони вже не можуть бути необоротними, тому з першого розділу Балансу вони вилучаються і повинні наводитися в складі другого розділу активу Балансу. Незрозуміло, для чого для таких активів створювати окремий розділ в активі балансу.

Аналогічна ситуація з розділом IV пасиву балансу, який називається «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття». Безумовно, такі зобов'язання можуть виникати і їх треба показувати в звітності, але для чого створювати окремий розділ, якщо в пасиві балансу є два розділи, в яких наводиться інформація щодо зобов'язань. Це другий розділ пасиву «Довгострокові зобов'язання і забезпечення», та третій – «Поточні зобов'язання і забезпечення». Тому доцільно інформацію четвертого розділу пасиву балансу слід показати окремими рядками в другому розділі пасиву, якщо це довгострокові зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, та в третьому розділі пасиву балансу, якщо ці зобов'язання поточні, тобто повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

В даному дослідженні буде використовуватися інформація, яка наводиться в другому розділі активу балансу, тобто це інформація про запаси, дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, гроші, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи. Слід звернути увагу на те, що згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість в балансі показується за чистою реалізаційної вартістю, тобто сумою поточної заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів [11].

В П(С)БО 10 і в міжнародних стандартах визначено рекомендації по порядку розрахунку суми резервів під дебіторську заборгованість. Суттєво збільшується інформативність фінансової звітності за рахунок розкриття інформації про дебіторську заборгованість у примітках до фінансової звітності. Згідно вимог П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» у примітках до фінансової звітності наводиться така інформація:

- перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості;
- перелік дебіторів і суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, з виділенням внутрішньогрупового сальдо дебіторської заборгованості;
- склад і суми статті балансу «Інша дебіторська заборгованість»;
- метод визначення величини резерву сумнівних боргів;
- сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги в розрізі її класифікації за строками непогашення.
- залишок резерву сумнівних боргів за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості, його утворення та використання у звітному році [11].

В Міжнародних стандартах немає окремого стандарту, що стосується дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість відноситься до фінансових інструментів, тому питання подання в фінансовій звітності інформації щодо дебіторської заборгованості розглядаються в МСФЗ 9 «Фінансові інструменти».

В складі оборотних активів є запаси. Вони включають виробничі запаси (запаси матеріалів, сировини, палива, тощо), незавершене виробництво, готову продукцію на складі. Інформація щодо запасів наводиться в ф. 1 «Баланс». Порядок подання інформації щодо запасів в фінансовій звітності регламентується П(С)БО 9 «Запаси» [12] і МСБО 2 «Запаси» [13].

Згідно МСБО 2 запаси – це активи, які:

- а) утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу;
- б) перебувають у процесі виробництва для такого продажу або
- в) існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг [13].

Запаси на дату складання фінансової звітності оцінюються за найменшою з двох величин: собівартістю чи чистою вартістю реалізації. Чиста вартість реалізації в МСБО 2 «Запаси» визначається

таким чином: «це попередньо оцінена ціна продажу у звичайному ході бізнесу мінус попередньо оцінені витрати на завершення та попередньо оцінені витрати необхідні для здійснення продажу» [13].

Визначення запасів, їх оцінка на звітну дату та чиста вартість реалізації по своєму змісту подані однаково як в українських, так і міжнародних стандартах. Але в вимогах до розкриття інформації в примітках до фінансової звітності є деякі різниці.

Наведемо ці вимоги:

1) згідно ПСБО 9 «Запаси» у примітках до фінансової звітності наводиться інформація про:

- методи оцінки запасів;
- балансову (облікову) вартість запасів у розрізі окремих класифікаційних груп;
- балансову (облікову) вартість запасів, які відображені за чистою вартістю реалізації;
- балансову (облікову) вартість запасів, переданих у переробку, на комісію, в заставу;
- суму збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведена оцінка запасів відповідно до пункту 28

П(С)БО 9 [12];

2) згідно МСБО 2 «Запаси» у фінансовій звітності слід розкривати:

- облікові політики, прийняті для оцінки запасів, включаючи використані формули собівартості;
- загальну балансову вартість запасів та балансову вартість згідно з класифікаціями, прийнятними для суб'єкта господарювання;
- балансову вартість запасів, відображених за чистою вартістю реалізації мінус витрати на продаж;
- суму запасів, визнаних як витрати протягом періоду;
- суму будь-якого часткового списання запасів, визнану як витрати протягом періоду згідно з параграфом 34 МСБО 2;
- суму будь-якого сторнування, часткового списання, визнану як зменшення суми запасів, яка визнана як витрати періоду згідно з параграфом 34 МСБО 2;
- обставини або події, що спричинили сторнування часткового списання запасів згідно з параграфом 34 МСБО 2;
- балансову вартість запасів, переданих під заставу для гарантії зобов'язань [13].

Таким чином, примітки дозволяють отримати додаткову інформацію про запаси при оцінці ефективності використання оборотних активів.

Дуже важливу роль при оцінці ефективності використання оборотних активів відіграє аналіз грошових потоків. Досить яскраво значення грошей в складній системі бізнесу описав професор Савчук В. П., який розглядає систему тотального управління грошима: «...при конкуренції гроші дають перевагу. Компанії з великими грошима можуть розорити своїх конкурентів, збільшити тим самим частку на ринку і одночасно скоротити операційні витрати. Це можна зробити, наприклад, шляхом тимчасового зниження цін. При наявності достатнього пулу грошових коштів у компанії, тимчасове скорочення цін не призведе до великих збитків. У той же час так можна досягти збільшення обсягів продажів» [14].

З метою оцінки ефективності управління грошовими потоками використовують інформацію, наведену в ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів». Вимоги до надання інформації про рух грошових коштів наведені в МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [15]. Окремого стандарту, який стосується «Звіту про рух грошових коштів» в Україні немає. В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» є пункт 10, де вказано «У примітках до фінансової звітності наводиться (розкривається) інформація про: склад грошових коштів; склад статей Звіту про рух грошових коштів: «Інші надходження», «Інші платежі» та «Інших статей, які об'єднують декілька видів грошових потоків» [9]. Крім цього у додатках до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведена форма Звіту про рух грошових коштів, який складається за прямим і за непрямым методами. Відсутність національного стандарту, що стосується звіту про рух грошових коштів заповнили Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені міністерством фінансів України 28.03.2013 р. № 433, де четвертий розділ присвячений змісту статей звіту про рух грошових коштів. В цих методичних вказівках розписана кожна стаття звіту і що в ній відображається при складанні звіту за прямим і непрямым методами [16].

Поступлення і виплати грошових коштів протягом звітного періоду класифікуються в Звіті про рух грошових коштів по трьох видах діяльності: операційній, інвестиційній і фінансовій (табл. 5).

Таблиця 5

Класифікація основних грошових потоків за видами діяльності*

Вид діяльності	Поступлення грошових коштів	Відтік грошових коштів
Операційна	Виручка від реалізації товарів, робіт, послуг	Витрати грошей на забезпечення операційної діяльності: на сировину, матеріали, зарплату і пов'язані з нею податки, оплата різного роду послуг
Інвестиційна	Виручка від реалізації необоротних активів, в т.ч. фінансових інвестицій	Витрати грошей на придбання необоротних активів у тому числі фінансових інвестицій
Фінансова	Виручка від реалізації своїх акцій, облігацій, отримання кредитів	Витрата грошей на викуп своїх акцій, облігацій, погашення кредиту

*джерело: [9]

Звіт про рух грошових коштів надає користувачам фінансової звітності можливість оцінити здатність підприємства генерувати кошти та їх еквіваленти. Будь-якому підприємству потрібні гроші для: ведення своїх операцій; погашення зобов'язань; виплати доходів своїм інвестором тощо.

Цінність цього звіту, в тому, що він допомагає користувачам оцінити ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість підприємства. Ліквідність – це властивість перетворюватися в гроші, платоспроможність – це здатність підприємства погашати свої борги в установленний термін. Фінансова стійкість – це властивість підприємства реагувати і адаптуватися до небажаного фінансового стану і неочікуваним потребам і можливостям. І хоча чистий прибуток – це критерій виміру успіху або неуспіху компанії, грошові кошти – це життєві соки компанії. Без грошових коштів компанія не виживає. Особливо це стосується малих і середніх підприємств, якщо підприємство не здатне генерувати грошові потоки, вона може бути банкрутом, незважаючи на рентабельність його діяльності. Особливо Звіт про рух грошових коштів цікавить кредиторів, причому головним моментом є наявність грошових потоків від операційної діяльності. Якщо підприємство має незначний, а ще гірше від'ємний потік від операційної діяльності, то компанія, як правило, не має достатньо грошових коштів, тому повинна брати кредит або іншим шляхом шукати можливість отримати грошові кошти.

При складанні «Звіту про рух грошових коштів» прямий і непрямий метод використовується тільки для першої частини Звіту, тобто для операційної діяльності. Для фінансової і інвестиційної діяльності завжди використовується тільки прямий метод. Зміст прямого методу: послідовно розраховуються поступлення і виплати від операційної діяльності. Різниця між ними складає чисте надходження або чистий видаток грошових коштів від операційної діяльності. При використанні непрямого методу розрахунок починається з суми чистого прибутку, який потім коригується на негрошові потоки, наприклад, амортизацію, на зміну негрошових статей оборотних активів і короткострокових заборгованостей та на ті у статті, які відображаються в інвестиційній діяльності, наприклад прибуток від реалізації основних засобів.

Ці два методи дають різну інформацію. Якщо прямий метод показує за рахунок чого прийшли гроші і куди пішли, то при непрямому методі бачимо, де осіли (затрималися) гроші: в дебіторській заборгованості, використані на погашення кредиторів тощо. На підставі цього звіту разом з інформацією наведеною в Балансі і Звіті про фінансові результати отримують дуже корисну інформацію щодо ефективності використання оборотних активів.

Висновки. Для оцінки ефективності використання оборотних активів основною є інформація, яка подається у фінансовій звітності: ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів» та примітки (розкриття) до цих звітів. Аналіз змісту ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» показав недоцільність виокремлення в самостійний розділ активу балансу розділ III «Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття». Це повинна бути окрема стаття в розділі II «Оборотні активи» Балансу. Недоцільно виокремлювати в розділ IV пасиву Балансу «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття». Цю інформацію слід подавати в розділі II Пасиву Балансу за довгостроковими зобов'язаннями та в розділі III – за поточними зобов'язаннями. Суттєва інформація щодо ефективності використання оборотних активів наводиться в примітках (розкритті) до фінансової звітності.

Інформація звіту ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів» дає можливість оцінити здатність генерувати грошові потоки, що є дуже важливим показником життєвої здатності підприємства.

Інформація, яка надається під назвою «інша» («інша дебіторська заборгованість», «інші активи», інші надходження тощо), не повинні перевищувати 10 % аналізованого явища і обов'язково повинна додатково розкриватися примітках до фінансової звітності, інакше інформація має невизначений характер, тому не може бути використана в аналізі і для прийняття рішень.

Література

1. Дацко К. П. Методичні засади формування вартості оборотних активів у фінансовій звітності за МСФЗ / К. П. Дацко // Економічний форум. – 2012. – № 1. – С. 380–384.
2. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. В. Жолнер. – Київ : НУХТ, 2012. 335 с. – Режим доступу: [HTTP://DSPACE.NUFT.EDU.UA/JSPUI/BITSTREAM/123456789/6655/1/1.PDF](http://dSPACE.NUFT.EDU.UA/JSPUI/BITSTREAM/123456789/6655/1/1.PDF) (дата звернення 10.09.2019)
3. Задорожний З.-М. В. Проблемні питання якості інформації бухгалтерського і управлінського обліку малоцінних активів / З.-М. Задорожний // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2018. – № 1. – С. 115–124. – Режим доступу: [HTTP://DSPACE.TNEU.EDU.UA/JSPUI/BITSTREAM/316497/29180/1/%D0%97%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9.PDF](http://dSPACE.TNEU.EDU.UA/JSPUI/BITSTREAM/316497/29180/1/%D0%97%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9.PDF) (дата звернення 09.06.2019)
4. Кузнецова С. А. Організація облікової інформації в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання : монографія / С. А. Кузнецова. – Мелітополь : ММД, 2008. – 224 с.
5. Орлова В. К. Трансформація фінансової звітності за міжнародними стандартами [Електронний ресурс] / В. К. Орлова, С. М. Кафка // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 5. – С. 3–8. – Режим доступу: [HTTP://WWW.IRBIS-NBUV.GOV.UA/CGI-BIN/IRBIS_NBUV/CGI/IRBIS_64.EXE?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_META&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=BOAU_2013_5_2](http://WWW.IRBIS-NBUV.GOV.UA/CGI-BIN/IRBIS_NBUV/CGI/IRBIS_64.EXE?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_META&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=BOAU_2013_5_2) (дата звернення 01.05.2019)
6. Економічна інформація. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18772 (дата звернення 18.05.2019).
7. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення [Електронний ресурс] : постанова КМУ від 12.12.1994 р. № 827 / База даних «Законодавство України» ; ВР України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF> (дата звернення: 19.05.2019).
8. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності [Електронний ресурс] : постанова КМУ від 28.02.2000 р. № 419. База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF> (дата звернення 21.05.2019).

9. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=367055&cat_id=293533 (дата звернення 12.05.2019).
10. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс] : стандарт, Міжнародний документ, Концепція від 01.09.2010 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_009 (дата звернення 23.05.2019).
11. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення 20.05.2019).
12. П(С)БО 9 «Запаси» [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 21.05.2019).
13. МСБО 2 «Запаси» [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва фінансів України від 01.01.2012 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення 22.05.2019).
14. Савчук В. П. Тотальне управління грошима. Econ.in.ua [Електронний ресурс] : веб-сайт / В. П. Савчук. – Режим доступу: <http://ekon.in.ua/totalene-upravlinnya-groshima.html> (дата звернення 15.05.2019).
15. МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва фінансів України від 01.01.2012 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (дата звернення 15.05.2019).
16. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: <HTTPS://ZAKON.RADA.GOV.UA/RADA/SHOW/V0433201-13/CONV> (дата звернення 16.05.2019).

References

1. Daeko K. P. Metodichni zasady formuvannja vartosti oborotnih aktiviv u finansovij zvitnosti za MSFZ. Ekonomichnij forum. 2012. № 1. S. 380-384
2. Zholner I. V. Finansovij oblik za mizhnarodnimi ta nacional'nimi standartami: navchal'nij posibnik. K.: NUHT, 2012. 335 s. URL: <HTTP://DSPACE.NUFT.EDU.UA/JSPUI/BITSTREAM/123456789/6655/1/1.PDF> (data zvernennja 10.09.2019)
3. Zadorozhnij Z.-M. V. Problemni pitannya jakosti informacii buhgalters'kogo i upravlins'kogo obliku malocinnih aktiviv. Visnik Ternopil's'kogo nacional'nogo ekonomichnogo universitetu. 2018. № 1, S. 115-124. URL: <HTTP://DSPACE.TNEU.EDU.UA/JSPUI/BITSTREAM/316497/29180/1/%D0%97%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9.PDF> (data zvernennja 09.06.2019)
4. Kuznecova S. A. Organizacija oblikovoї informacii v upravlinni dijala'nistju sub'ektiv gospodarjuvannja: monografija. Melitopol' : MMD, 2008. 224 s.
5. Orlova V. K., Kafka S. M. Transformacija finansovoї zvitnosti za mizhnarodnimi standartami Buhgalters'kij oblik i audit. 2013. № 5. S. 3-8. URL: HTTP://WWW.IRBIS-NBUV.GOV.UA/CGI-BIN/IRBIS_NBUV/CGIIRBIS_64.EXE?I21DBN=LINK&P21DBN=/UJRN&Z21ID=/&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_META&C21COM=S&S21P03=FILEA=&S21STR=BOAU_2013_5_2 (data zvernennja 01.05.2019)
6. Ekonomichna informacija. Enciklopedija suchasnoї Ukraїni: veb-sajt. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18772 (data zvernennja 18.05.2019).
7. Pro zatverdzhennja perelikiv korisnih kopolin zagal'noderzhavnogo ta miscevoogo znachennja: Postanova KМУ vid 12.12.1994 r. № 827. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF> (data zvernennja 19.05.2019).
8. Pro zatverdzhennja Porjadku podannja finansovoї zvitnosti: Postanova KМУ vid 28 ljutogo 2000 r. № 419. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF> (data zvernennja 21.05.2019).
9. NP(S)BO 1 «Zagal'ni vimogi do finansovoї zvitnosti» : zatv. nakazom M-va finansiv Ukraїni vid 07.02.2013 r. № 73. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=367055&cat_id=293533 (data zvernennja 12.05.2019).
10. Konceptual'na osnova finansovoї zvitnosti : Standart, Mizhnarodnij dokument, Konceptcija vid 01.09.2010 r. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_009 (data zvernennja 23.05.2019).
11. P(S)BO 10 «Debitors'ka zaborgovanist'» : zatv. nakazom M-va finansiv Ukraїni vid 08.10.1999 r. № 237. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (data zvernennja 20.05.2019).
12. P(S)BO 9 «Zapasi» : zatv. nakazom M-va finansiv Ukraїni vid 20.10.1999 r. № 246. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (data zvernennja 21.05.2019).
13. MSBO 2 «Zapasi» : zatv. nakazom M-va finansiv Ukraїni vid 01.01.2012 r. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (data zvernennja 22.05.2019).
14. Savchuk V. P. Total'ne upravlinnja groshima. Econ.in.ua: veb-sajt. URL: <http://ekon.in.ua/totalene-upravlinnya-groshima.html> (data zvernennja 15.05.2019).
15. MSBO 7 «Zvit pro ruh groshovih koshtiv» : zatv. nakazom M-va finansiv Ukraїni vid 01.01.2012 r. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (data zvernennja 15.05.2019).
16. Metodichni rekomendacii shhodo zapovnennja form finansovoї zvitnosti : zatv. nakazom M-va finansiv Ukraїni vid 28.03.2013r. № 433. Baza danih «Zakonodavstvo Ukraїni» / VR Ukraїni. URL: <HTTPS://ZAKON.RADA.GOV.UA/RADA/SHOW/V0433201-13/CONV> (data zvernennja 16.05.2019).

Рецензія/Peer review : 19.05.2019

Надрукована/Printed : 12.06.2019
Рецензент: д. е. н., доцент Кафка С. М.